

VITA MARINA

Zeebiologische documentatie

Verschijnt maandelijks

23e jaargang nr. 3 — maart 1973

INHOUD: 8 bladzijden

TWEEKLEPPIGEN pag. 57-60

ZOOGLIEREN pag. 15-16

VARIA MARITIMA pag. 239-240

SPONSEN

Hoewel de sponzen uit moderne kunststoffen vervaardigd de natuursponzen aardig concurrentie aan hebben gedaan, blijkt de sponsenvisserij door vissers rond de Middellandse Zee nog steeds actief beoefend te worden.

Hiervan ontdekten wij een en ander tijdens onze reizen langs de kusten van de onvolprezen Méditerranée. In Turkije bezochten wij Bodrum een kleine, maar drukke vissersplaats aan de westkust. Bodrum is het centrum van de sponsenvisserij. Overal in de straatjes zagen wij de resultaten van deze activiteit.

Sponzen van geweldige afmetingen — 80-100 cm — hingen her en der aan de gevels van neringdoenden. Wij troffen echter geen enkele sponsenvisser in de haven.

Iedereen was ver op zee bezig met het duiken naar sponzen. Eerst in de herfst komt in Bodrum de grote bedrijvigheid. Dan worden op de kade de vangsten uitgespreid en naar grootte en kwaliteit gesorteerd. Vooral het reinigen van de sponzen is een geweldig karwei. Het wegrotten van het weke levende materiaal verspreidt een behoorlijke geur, die zelfs biologen doet walgen. En toch worden het die mooie donsachte gele babysponsjes. Als neveninkomsten hebben de vissers de opbrengsten van *Zonaria pyrum* (Gmelin), *Luria lurida* (L.) en *Erosaria spurca* (L.), die bij de toerist vanwege hun mooie vorm en kleur erg in trek zijn. In vele kleine winkeltjes troffen we

nog enkele andere soorten schelpen aan, maar vaak van erbarmelijke kwaliteit. Van *Tonna galea* (L.) was vrijwel geen exemplaar met gave mondrand op de kop te tikken.

Tijdens onze jongste reis naar de kusten van Tunesië maakten wij met de sponsenvisserij van het eiland Djerba kennis. Direct bij aankomst op het eiland ontdekten we niet ver van de haven, waar de bootjes met hun typische driehoekige zeilen gemeerd liggen, de sponsenafslag. In de schaduw van een wit gebouw, omgeven door vele fraaie palmen werd de oogst juist op de grond in rijen uitgespreid.

Stelt U zich niet te veel voor van de oogst. Elke boot had een dagvangst van 10-20 sponzen, roetzwart, zurig ruikend en variërend van twee vuisten- tot voetbalgrootte. Er werd streng de wacht bij gehouden. Een onverstaanbare afslager veilde de sponzen, die daarna aan touwen geregen werden afgevoerd.

De vissers moeten steeds verderweg vissen en ook dieper duiken.

Je staat versteld van de geringe vangst en het bedrag waarvan de vissers moeten leven. Misschien moeten de sponsenvisserij van Djerba ook wel in de toekomst overgaan tot het kweken van sponzen. Dit is namelijk mogelijk. Daartoe snijdt men stukken van levende sponzen af en plaatst die op stokken of op schijven, die van cement en koraalkalk gemaakt zijn. Uit het brokstuk ontwikkelt zich een nieuwe spons, die immers eigenlijk een kolonie is van sponscellen van verschillende vorm en functie. Het regeneratievermogen van sponzen is enorm groot. De sponzen op stokken geplaatst groeien sneller dan die op schijven.

Dat u tussen de voeten en de plooiën van sponzen nog wel eens leuke schelpensoorten kunt aantreffen, mag een tip zijn bij een bezoek aan een sponsenmarkt.

B.E.

ALIKRUIKEN EN NOG WAT UIT IERLAND

Enige tijd geleden brachten wij tijdens een excursie een bezoek aan een van de oesterputten in Ierseke. In enkele putten kropen enorme hoeveelheden alikruiken rond, hetgeen voor de insider geen opvallend beeld is. Wel opvallend was dat deze exemplaren bijzonder groot waren. Bij navraag bleek dat we te doen hadden met import Alikruiken *Littorina littorea* (L.) uit Ierland. Enkele van de allergrootsten verhuisden naar de verschillende collecties, waaronder exemplaren die steenrood waren.

Wie schetst echter de verwondering als tussen de alikruiken ook enkele exemplaren van *Ceratostoma erinaceum* (L.) rondkruipen. Kennelijk als gevolg van slordige kreukelrapers in Ierland. Ook purperslakken - *Nucella lapillus* (L.) waaronder de variëteit *bizonalis* Lam. met de mooie donkere banden waren met de zending meegekomen, alsmede één exemplaar tolhoren - *Gibbula umbilicalis* (Da Costa).

Van de laatste soort konden we gedurende het korte verblijf niet vaststellen of er niet meer exemplaren in de put rondkropen.

Het zal iedereen duidelijk zijn hoe gemakkelijk bepaalde niet inheemse soorten door dergelijke molluskenimporten versleept kunnen worden naar andere faunagebieden. Soms zullen zij daar een gunstig milieu vinden en zich snel voortplanten. Het kunnen interessante aanwinsten voor de eigen fauna zijn, maar ook bestaat de mogelijkheid, zoals we dit destijds hebben gezien bij het muiltje-*Crepidula fornicata* (L.), dat de immigrant tot een ware plaag kan uitgroeien. Houdt u bij een bezoek aan Ierseke dus ook de alikruikenputten maar eens goed in de gaten. Wie weet wat er met een volgende zending aan interessante soorten meekomt. B.E.

WIST U...

- dat Zeesla-*Ulva lactuca* L. in frisse toestand als sla gegeten kan worden en rijk is aan vitamine A, B en C,
- dat er nog 500 andere mogelijkheden zijn voor de verwerking van zeewieren, hetzij in verse of toebereide vorm,
- dat Japan bij de verwerking en de nuttiging van algen aan de top staat,
- dat de grote wiersoorten, die we van de rotsen, de dijken of de vloedlijnen kennen nauwelijks mee tellen als zuurstofproducenten,
- dat daarentegen juist de eencellige algen zoals de diatomeeën 80% van de wereldbehoefte aan zuurstof dekken,
- dat het leven van deze wiertje en dat van de mens op het spel komt te staan, wanneer wij doorgaan met de vergiftiging van het kostbare zeewater op de manier zoals we het nu reeds doen.

ALIKRUIKEN ALS VOEDSEL

Veel alikruiken worden opgegeten door strandvogels, zoals meeuwen, scholeksters en andere steltlopers. Bij vloed zijn het de bodemvissen zoals schol die hen opeten. Ze hebben echter een goede bescherming, tegen dieren die hen in hun geheel opeten. Doordat ze zich in hun huisje kunnen terugtrekken zijn ze vrijwel onaanastbaar. Zo kwam bijv. een alikruik die door een zeeanemoon opgegeten was, na 24 dagen weer onbeschadigd uit de zeeanemoon te voorschijn. Ook kunnen ze de spijsverteringskanalen van vogels ongeschonden passeren.

De mens is sinds eeuwen een van de voornaamste vijanden van de alikruik geweest. In de 19e en 20 eeuw waren de alikruiken het voedsel van de armen in de kustgebieden. Zelfs in de prehistorische tijd at men reeds alikruiken. In grotten in Europa heeft men ze samen met mammoetbeenderen gevonden.